

Acteur Gijs Scholten van Aschat

‘Ik ben nog die
puber, maar in
de spiegel zie
ik iets anders’

Het geweldige gevoel dat hij had toen hij begon met spelen, is weer terug – door het schrijven van een boek. “Dat je opstaat, helemaal nat van het opwindingszweet. Wow, dacht ik.” ▶

Tekst Tom Kellerhuis | Foto's Hans de Kort | Visagie Ina Witsiers

Gijs Scholten van Aschat (52)

is in de eerste plaats toneelacteur, maar bij het grote publiek is hij vooral bekend door rollen in televisieseries zoals *Oud geld* en *Pleidooi*, en speelfilms als *Tirza*, *De passievrucht* en *Doodslag*. Hij won vele prijzen, waaronder de Louis d'Or, een Gouden Kalf en de Albert van Dalsumring. Begin dit jaar schreef hij *Beretta Bobcat*, een luisterboek dat hij ook heeft ingesproken. Eind augustus is Gijs Scholten van Aschat nog te zien in *Richard III* bij muziektheatergezelschap Orkater. Bij Toneelgroep Amsterdam speelt hij van 6 november t/m 7 februari in *Nora*.

‘Vroeger woonden wij op stand, in een gigantisch vrijstaand huis in Tiel met een heus pleintje ervoor. Mijn moeder zei altijd: ‘In Tiel had ik 23 vaste kasten.’ En een tuin met perenbomen. Ik had daar een ontzettend leuk leven, erg beschermd. Ik werd door een kindermisje naar school gebracht.

Ik ben opgegroeid als jongste van een gezin van drie kinderen. Mijn moeder was een sociale, gezellige en slimme vrouw. Mijn vader – die nog leeft – was directeur van een klein bankfiliaal. Concertgebouw, veel boeken, behoorlijk intellectueel. Hij komt uit de buurt van Vught; zijn vader had daar een klein landgoed met drie boerderijen erop. Algauw kochten we er een woonwagen en later een van die boerderijen. Voor mijn vader was die plek heilig en ook ik heb er geweldige herinneringen aan. Lange zomers van zwemmen, paardrijden en verplichte siësta’s.

Ik denk dat ik een vroege puber was. Op mijn 15de ging het op school matig, ik kon me lastig concentreren. Ik had twee keer angina en mijn amandelen werden geknipt. En toen kreeg mijn vader een aanstelling in Amsterdam. Mijn moeder vond het geweldig, want ze had het helemaal gehad met het veel te bekrompen Tiel. Omdat ik zoveel ziek was geweest, vonden ze dat ik er een tijdje uit moest. Ze hadden vrienden in Canada met een paardenfarm en daar kon ik tweeënhalve maand naartoe.

Toen ik er drie weken zat ontmoette ik een jongen uit Quebec met wie het meteen klikte. Ik ben hem achterna gereisd en ben nooit meer teruggegaan naar die boerderij. Dat was het omslagpunt, van onbewust naar bewust leven. Ik heb een week met een Duitse nachtclubbeigenaar in een oude Chevrolet door Canada gereden, kwam op wilde feesten en ben voor het eerst met een meisje naar bed gegaan.

Eenmaal in Amsterdam begon een ander deel van mijn leven. Ik raakte bevriend met Gerard, een ras-Amsterdammer. We kwamen in dezelfde klas op het Amsterdams Lyceum. Binnen drie maanden was ik Amsterdamser dan Amsterdams en was er geen spoor meer van mijn Tielse accent. Mijn ouders maakten zich wel zorgen omdat het

op school nog steeds niet goed ging. Ze lieten me testen en in dat rapport stond: ‘Hij zou wel iets met toneel willen.’ Jezus, dacht ik later, wilde ik dat toen al? Ik ben blijven zitten, haalde de havo uiteindelijk met de hakken over de sloot en ben het atheneum gaan doen. Daar kwam ik in een serieuze toneelgroep terecht die het amateurisme ontsteeg. Gek genoeg werden mijn cijfers sindsdien steeds beter. Ik dacht: als ik echt aan het toneel wil, moet ik wel zorgen dat de rest ook in orde is. Mijn ouders moedigden toneelspelen aan, maar mijn moeder zei wel: ‘Gijs, toneel is een lastige wereld; daar word je niet gelukkig in als je niet echt iets bént. Belof me dat als het op je 24ste niet goed gaat, je gaat studeren.’ Dat vond ik zelf ook een goed plan.

In Amsterdam werd ik afgewezen op de toneelschool. Ik was natuurlijk een veel te keurige hockeyjongen uit Oud-Zuid. Er zat in die tijd veel bravoure in mij. En exhibitionisme. Ik heb een tijd in een witte tuinbroek rondgelopen met een *Great Gatsby*-pet op. Beetje alternatief, maar wel altijd met een hockeysjaal. Dat viel op die toneelschool natuurlijk niet lekker, bedacht ik later. Ik heb daarna gespeeld met mensen die mij in Amsterdam niet hadden toegelaten – ik de hoofdrollen en zij de kleine rollen. Dat krijg je ervan als je mij niet toelaat.

Achteraf dank ik God op mijn blote knieën dat ik in Maastricht op de toneelschool heb gezeten en niet in Amsterdam. Amsterdam was heel erg vanuit jezelf, therapeutisch en zweverig. Het alternatieve theater. Maastricht was veel meer discipline, techniek en ambacht. Wij leerden een vak, zij werden mens. In Maastricht kwam ik in de groep met Pierre Bokma, Peter Blok, Maria Goos, Willem van de Sande Bakhuyzen, Carine Crutzen. Iedereen was op zijn manier een talent, maar Pierre stak er met kop en schouders boven uit. In Maastricht viel alles samen. Maar daar stak ook mijn faalangst de kop op: als ik niet goed mijn best doe, dan houden ze niet van me. Vijftien jaar lang heb ik elke dag gekotst voordat ik moest spelen. Ik had na school vrij snel succes. Dat nam die angst niet weg, maar vergrootte hem juist. Ik dacht zelfs dat ik succes had omdat ik zo deed.

Ik schaamde me ervoor, verborg het. Maar op zeker moment wist iedereen het: 'Waar is Gijs? O, die staat weer te kotsen.' Ik dacht: dit wil ik niet meer, hier word ik niet oud mee. Ik ben naar een gedragstherapeut gegaan; die heeft het verholpen.

Nu heb ik zelf drie kinderen. Het gaat heel goed met ze. Ik heb het bij ze gecheckt en het was niet zo van: jij was er nooit. Wij wilden graag een groot gezin. Ik heb veel vriendinnen gehad, maar weinig relaties. Mijn vrouw was mijn tweede echte relatie en de eerste echte liefde. Veel later, bij het derde kind pas, zijn we getrouwd. *For better and for worse*. We zijn altijd bij elkaar gebleven. Als het slecht gaat denk je: mijn God, hoe kom ik hier uit, en als het goed gaat denk je: wat ben ik blij dat we dit met zijn tweeën hebben.

Ik ben slecht in ruziemaken, dus moet mijn vrouw het forceren, want ik ben een binnenvetter. Ik ben best egocentrisch en erg met mijn eigen dingen bezig. Ik hou enorm van mijn werk. Vaak staat dat op de eerste plaats. Maar dat is dankzij een leuke vrouw die dat steunt, en kinderen die stuk voor stuk gekozen hebben voor een artistieke richting. Je moet in deze tijd wel uitkijken dat je niet de beste vriend van je kinderen wordt. Mijn zoon runt met twee vrienden Café Cox, onder de Stadsschouwburg in Amsterdam. Een leuke, coole loungeplek. Ik moet me echt beheersen om niet elke avond bij hem in de kroeg te gaan zitten. Ik ben toch een ouwe lul.

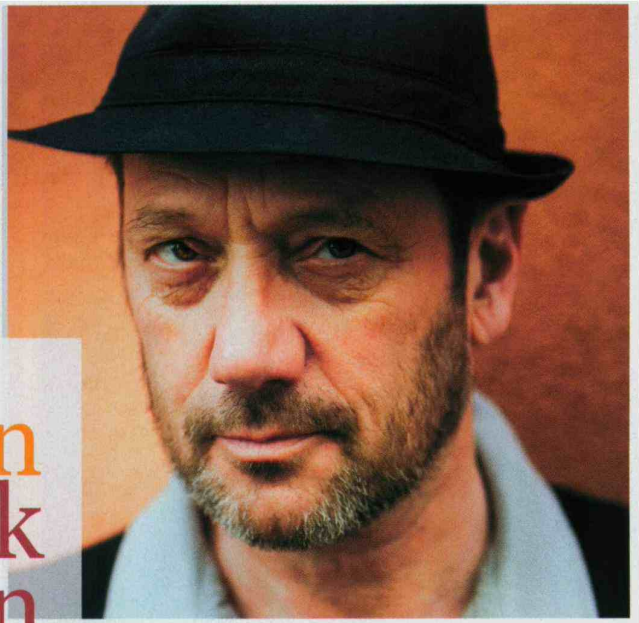
We hebben die boerderij in Vught nog steeds. Mijn kinderen komen er nu meer dan ik. Reinout, de oudste, had onlangs zijn eerste try-out als theateracteur. Natuurlijk vond ik het eng dat hij ook aan het toneel ging. Ik weet wat voor een wereld het is en waarop je wordt afgerekend. En dan nog met zo'n bekende vader: hij komt niet blanco binnen. Hij is op de goede weg, heeft werk en is consciëntieus. Jeroen zit op de filmacademie en runt dat café. Mijn dochter Bibi, de jongste, doet kunstgeschiedenis, net als mijn vrouw. Over vijf jaar kunnen we met z'n allen een filmbedrijfje oprichten, we hebben alle talent in huis.

Ik vind de generatie van mijn kinderen ongelooflijk positief. Ze hebben niet het cynisme dat wij ►

‘Mijn moeder zei: Gijs, toneel is een lastige wereld; als je niet echt iets bént, word je er niet gelukkig.’

‘Met pensioen gaan, nooit. Ik blijf werken tot mijn dood.’

hadden met de punk en de destructieve levenshouding. Ze zijn creatief, ze zien mogelijkheden. Over de wereld ben ik behoorlijk pessimistisch. De onderkant van de samenleving verschaalt en de bovenkant wordt zo rijk dat-ie van gekkigheid niet meer weet wat hij met al dat geld moet doen. Dat geld zwerft de wereld over als een groep kraaien. Geld had vroeger een maatschappelijke functie. Nu is geld losgezongen van elke moraliteit. We moeten allemaal ons bv'tje drijvende houden. Ik wil ook best veel verdienen, maar niet ten koste van anderen.

Ik hoef niet meer te bewijzen wat ik kan, maar zoek het meer in de verdieping. Ik weet dat ik een heel gevarieerde maaltijd kan neerzetten met mijn spel, en ik merk dat de kunst nu wordt om met hooguit drie ingrediënten tot de essentie te komen. Verdiepen zonder toeters en bellen, dat is waar ik naartoe wil. Ik zit niet zozeer aan rollen te denken. Die komen wel voorbij.

Ik heb begin dit jaar het Luistergeschenk voor de Week van het Luisterboek mogen schrijven en inspreken: *Beretta Bobcat*. Dat gaf me weer dat geweldige gevoel dat ik had toen ik begon met spelen. Dat je opstaat, helemaal nat van het opwindingszweet. Wow, dacht ik, als mensen dit echt iets vinden, dan speel ik nog af en toe, maar kan ik ook gaan schrijven.

Straks komt, als je het leven zo beziet, de vierde en laatste fase. Ik ben nog steeds die puber, maar als ik in de spiegel kijk, zie ik iets anders. Ik heb best een zwaar leven gehad. Of zwaar... Hard werken en veel stress, dat is natuurlijk niet goed. Ik probeer zo min mogelijk over ouder worden na te denken, eigenlijk. Ik wil ook niet nadenken over mijn begrafenis. En later? Misschien wat minder spelen en een beetje reizen, hoewel ik geen avontuurlijke reiziger ben. Ik ben erg tevreden als ik gewoon thuis ben. Mijn vrouw houdt van reizen met ontberingen, terwijl ik daar helemaal geen zin in heb. Met pensioen gaan, nooit. Ik blijf werken tot mijn dood. Ik word helemaal niet gelukkig van een maand niets doen. Ik heb wat geregeld voor later, maar het houdt niet over. We hebben wel echt een mooi huis; over vijf of tien jaar verkopen we dat en dan kunnen we met de helft van zo'n huis ook toe. Van de andere helft leven we dan een beetje. Maar ik zal altijd geld blijven verdienen. Ze zullen toch behoefte blijven hebben aan acteurs van mijn leeftijd. Acteren is wat dat betreft overzichtelijk; ik ken mijn generatie en ik weet wie die rollen kunnen spelen. Dat zijn er zo'n tien. En al staan er opeens twintig goeie acteurs van 25 jaar op, dan nog zullen ze altijd iemand nodig hebben die hun vader smaakt."